

ВІДГУК
офіційного опонента доктора економічних наук, доцента
Копитко Марти Іванівни
на дисертаційну роботу Снігир Лариси Петрівни
«Механізм забезпечення економічної безпеки вищих навчальних закладів
у сучасних умовах»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 21.04.02 – Економічна безпека
суб’єктів господарської діяльності

**Актуальність теми дисертаційної роботи
та її зв'язок з науковими програмами**

Впродовж років незалежності України для кожного випускника шкіл пріоритетом було здобуття вищої освіти. Виникла ситуація, за якої абітурієнти, у переважної більшості яких хтось із батьків працював за кордоном задля можливості в тому числі й оплатити навчання, вступали до вищих навчальних закладів (ВНЗ) на престижні спеціальності з досить високою вартістю навчання. Тому ВНЗ незалежно від профілю та наявності кваліфікованого персоналу свідомо відкривали спеціальності економічного, юридичного, психологічного та інших гуманітарних профілів порушуючи при цьому баланс на ринку робочої сили. Таким шляхом пішли приватні ВНЗ, оскільки ці спеціальності дозволяли одержати значні доходи. Одночасно з гонитвою за одержанням високих доходів якість освіти стала менш вагомим показником. Складна демографічна ситуація, яка спостерігалася починаючи з 2013 р., та поглиблення економічної кризи негативно вплинули на діяльність ВНЗ.

Починаючи із 2010 р. щороку зменшується кількість прийнятих студентів на навчання у ВНЗ. Різниця між 2015 р. та 2010 р. становить 69,1 тис. осіб (зменшення прийому студентів на 21%) тобто це означає що впродовж п'яти років ВНЗ втратили п'яту частину потенційних студентів.

Нестача абітурієнтів та важке фінансове становище громадян призвели до втрати ВНЗ своїх позицій. Абітурієнти, обираючи ВНЗ, почали ретельно вивчати їх стабільність, престиж та економічне становище, якість викладання, перспективи доступу до міжнародних програм тощо. Такі обставини зумовлюють необхідність посилення роботи ВНЗ для створення умов, які б

дозволили забезпечити прибуткове функціонування, тобто таких, що спрямовані на економічну безпеку.

Дисертація Снігир Л.П. є важливим кроком у розробці теоретичних та методологічних положень комплексної діагностики в забезпеченні економічної безпеки вищих навчальних закладів на основі положень сучасної концепції економічної безпеки підприємств, а також уточнення змісту, структури і розроблення порядку дій. Дисертаційна робота за своєю тематикою та результатами наукових досліджень є актуальну і має суттєве наукове значення. Обрана здобувачем наукова тематика актуалізується у зв'язку з ускладненням умов функціонування вищих навчальних закладів в Україні.

Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри управління фінансово-економічною безпекою Університету економіки та права «КРОК» за темою «Забезпечення захисту економічної безпеки держави та суб'єктів господарської діяльності в умовах євроінтеграції України» (номер державної реєстрації 0114U006338).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, висновки та рекомендації, що містяться у дисертації і винесені на захист, мають достатній ступінь обґрунтованості. Їх теоретичною та методологічною основою є фундаментальні положення безпекознавства, теорії систем, теорії управління, теорії економічних циклів, а також наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених у галузі економічної безпеки підприємства, системології економічної безпеки, управління економічною безпекою, теорії її оцінювання, методів та моделей аналізу даних. У дисертаційній роботі Снігир Л.П. послідовно визначено мету, сформульовано наукове завдання, предмет та об'єкт дослідження.

У дисертації здобувач застосувала широкий спектр загальнонаукових і специфічних методів теоретичних та емпіричних досліджень: метод аналізу та синтезу, системно-структурний аналіз, метод експертних оцінок, метод SWOT-аналізу, метод моделювання, методологія DMAIC.

Структура дисертаційної роботи визначена її метою і є цілісним комплексом послідовних розробок теоретичних положень, методичних організаційних підходів та науково-практичних методів і методик для обґрунтування науково-методичних підходів і практичних рекомендацій щодо удосконалення механізму забезпечення економічної безпеки вищих навчальних закладів у сучасних умовах.

Основні теоретичні положення та практичні результати дисертаційного дослідження апробовані на семи міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, які відбулися в Одесі, Харкові, Хмельницькому, Києві та Черкасах.

**Основні наукові результати,
одержані автором, та їх новизна**

Основний науковий результат дисертаційної роботи полягає у вирішенні взаємопов'язаної сукупності проблемних питань щодо удосконалення механізму забезпечення економічної безпеки вищих навчальних закладів у сучасних умовах.

Винесені здобувачем на захист результати дослідження характеризуються науковою новизною. Серед них, зокрема, необхідно відзначити:

1. Вперше запропоновано модель експертної оцінки, на основі якої можна визначити рівень економічної безпеки вищого навчального закладу та ідентифікувати проблемні зони у механізмі забезпечення економічної безпеки. Розроблена модель є суттєвим новітнім елементом, який може бути успішно використаний для прийняття управлінських рішень у процесі формування та реалізації стратегії діяльності, зокрема, у сфері економічної безпеки.

2. Вдосконалено механізм забезпечення економічної безпеки вищого навчального закладу (системне поєднання принципів, функцій, методів, засобів управління, інформаційно-аналітичного, нормативно-правового, фінансового та матеріально-технічного забезпечення, що формуються суб'єктами управління економічною безпекою з метою досягнення й захисту його економічних та суспільних інтересів і реалізації завдань стратегічного управління) шляхом

доведення необхідності врахування особливості його діяльності у площині економічного, навчального, наукового й суспільного простору.

3. Запропоновано ряд удосконалень щодо систематизації і класифікації групи показників та індикаторів за основними складовими економічної безпеки вищих навчальних закладів, що дозволило максимально відобразити стан і рівень економічної безпеки навчального, наукового та економічного процесів у функціонуванні ВНЗ.

4. Вдосконалено підхід до систематизації базових принципів у сфері забезпечення економічної безпеки вищих навчальних закладів.

5. Розроблено рекомендації щодо застосування ціннісного методу в забезпеченні економічної безпеки ВНЗ, що дозволяє спрямувати дію механізму забезпечення економічної безпеки вищих навчальних закладів на гармонізацію їхньої діяльності для всіх зацікавлених сторін: як для його власників, співробітників та студентства, так і для суспільства.

6. Запропоновано авторське трактування поняття «механізм забезпечення економічної безпеки вищого навчального закладу», яке дозволяє повною мірою врахувати особливості діяльності ВНЗ.

7. Обґрунтовано концептуальні, методичні підходи до організації матеріально-технічного забезпечення економічної безпеки, що сприятиме оптимізації витрат та підвищенню ефективності механізму забезпечення економічної безпеки.

8. Досліджено особливості стану та тенденції розвитку вищих навчальних закладів приватної і державної форм власності на вітчизняному ринку освітніх послуг.

**Повнота викладення наукових положень,
висновків і рекомендацій в опублікованих працях**

За результатами наукового дослідження опубліковано 14 наукових праць, з яких 7 – у наукових фахових виданнях, з них 1 – у виданні, включеному до міжнародної наукометричної бази даних.,

Основний зміст дисертації у достатній мірі відображеній в авторефераті.

Важливість одержаних здобувачем результатів для науки і практики

Дисертаційна робота Снігир Л.П. є вагомим внеском у розвиток теорії і практики економічної безпеки. Наукова цінність результатів дослідження полягає у розробленні здобувачем сучасного наукового підходу щодо розвитку теоретично-методичних та науково-практичних зasad, які в сукупності вирішують важливу наукову задачу вдосконалення механізму забезпечення економічної безпеки вищих навчальних закладів. Сформульовані в дисертації результати дослідження, висновки та основні положення дозволили виробити прикладні рекомендації щодо розв'язання проблеми забезпечення економічної безпеки ВНЗ в Україні.

До результатів, що мають вагоме практичне значення, належать положення та пропозиції щодо використання моделі експертної оцінки, що дає змогу здійснити оцінку рівня економічної безпеки вищого навчального закладу на підставі групи показників за основними функціональними складовими та визначити проблемні поля наявного механізму забезпечення і внести своєчасні конструктивні зміни до стратегії його економічної безпеки.

Застосування наведених у дисертації теоретично-методичних розробок дозволить підвищити ефективність функціонування вітчизняних ВНЗ, рівень їх економічної безпеки, ступінь захисту від негативного впливу зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих чинників та забезпечити досягнення належного балансу економічних інтересів.

Результати дисертаційної роботи використано в діяльності вищого навчального закладу «Інститут реклами» у процесі оцінювання фактичного стану системи економічної безпеки ВНЗ.

Основними науково-практичними результатами дисертаційного дослідження здобувача наукового ступеня стали наступні розробки: модель експертної оцінки, яка дає змогу здійснити оцінку рівня економічної безпеки вищого навчального закладу, удосконалення механізму забезпечення економічної безпеки ВНЗ, розроблені методичні підходи до організації матеріально-технічного забезпечення економічної безпеки вищих навчальних закладів.

Результати наукових розробок дисертанта застосовуються в навчальному процесі ВНЗ «Київський кооперативний інститут» під час проведення лекційних і практичних занять із дисципліни «Економіка підприємства»; в навчальному процесі ВНЗ «Міжрегіональна академія управління персоналом» під час проведення лекційних і практичних занять із дисциплін «Комплексне забезпечення фінансово-економічної безпеки» і «Стратегічний та інноваційний менеджмент у сфері економічної безпеки»; ДВНЗ «Національний авіаційний університет» у процесі проведення лекційних і практичних занять із дисциплін «Економіка підприємства», «Економічний ризик і методи його вимірювання», «Економіка державного сектору»; ВНЗ «Науково-організаційний центр НА СБ України» під час проведення лекційних і практичних занять із дисципліни «Економічна безпека держави».

Зауваження та дискусійні положення дисертації

Відзначаючи загальний високий рівень обґрутованості теоретичних і методичних положень дисертаційної роботи, її цілісність та логічну послідовність викладу матеріалів, необхідно зробити ряд зауважень і зазначити про такі дискусійні положення дисертаційної роботи Снігир Л.П.:

1. На с. 19 запропоновано авторське визначення економічної безпеки вищих навчальних закладів, під якою автор розуміє такий стан їхньої економіки, що дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, та гарантує стабільне функціонування і динамічний розвиток. У визначенні здобувач розглядає виключно «стан економіки», при цьому не враховує інші сфери діяльності вищих навчальних закладів.

2. Доцільно було б перед наведенням прикладів метазагроз (с. 31) сформувати авторське визначення і продемонструвати специфіку їх відмінності від загроз економічній безпеці.

3. Перший розділ дисертації надмірно наповнений статистичною інформацією, яку доцільно було б аналізувати у другому розділі.

4. У розподілі оцінок опитаних щодо використання різних інструментів захисту економічної безпеки вищих навчальних закладів (табл. 2.8 на с. 98)

доцільно було б доповнити перелік інструментів такими пунктами як контроль якості освітніх послуг, покращання матеріально-технічної бази та рівня фаховості персоналу, адже це одні із домінуючих факторів у діяльності ВНЗ.

5. У моделі механізму забезпечення економічної безпеки ВНЗ (рис. 3.12 на с. 171) одним із складових елементів є Рада з безпеки ВНЗ, але у тексті роботи вона не згадується і не конкретизуються її функції та повноваження.

6. У процесі розроблення механізму забезпечення економічної безпеки ВНЗ доцільно було б врахувати елемент реклами та PR-акцій, адже попри рекомендації чи відгуки студентів/працівників, вищі навчальні заклади повинні привертати до себе увагу різних суспільних груп з метою забезпечення успішності вступних кампаній.

Однак, зазначені дискусійні положення і наведені вище зауваження не знижують загальну позитивну оцінку проведених досліджень, зроблених висновків та отриманих у дисертаційній роботі Снігир Л.П. результатів.

Загальні висновки і рекомендації

Дисертаційна робота Снігир Л.П. є завершеною кваліфікаційною науковою роботою, у якій викладено авторський підхід щодо обґрунтування науково-методичних підходів і практичних рекомендацій для удосконалення механізму забезпечення економічної безпеки вищих навчальних закладів у сучасних умовах.

Автореферат дисертації відображає всі основні положення, що захищаються.

Подана до захисту дисертація викладена в науковому стилі, матеріал наведений у логічній послідовності, висновки науково обґрунтовані та підтвердженні результатами комплексних досліджень і впроваджені у практику економічної діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання.

Наукові результати проведених досліджень відображені у семи статтях, опублікованих у фахових виданнях України, та в семи тезах доповідей на конференціях різного рівня.

На підставі детального аналізу змісту опонованої дисертаційної роботи на тему «Механізм забезпечення економічної безпеки вищих навчальних закладів у сучасних умовах» вважаю, що в цілому здобувачем виконані вимоги, які висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Дисертаційна робота відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 14 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р.), а її автор, Снігир Лариса Петрівна, заслуговує на присудження її наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 21.04.02 – Економічна безпека суб’єктів господарської діяльності.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту
Львівського державного університету
внутрішніх справ

M.I. Kopitko

